

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

**Ijtimoiy-gumanitar
fanlarning dolzarb
muammolari**

Son 11 Jild 4

2024

SCIENCEPROBLEMS.UZ

**ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ
ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ**

№ 11 (4) - 2024

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2024

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Абдор – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

Турсунов Равшан Нормуратович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Холикулов Ахмаджон Боймаҳамматович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Габриэльян Софья Ивановна – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Миллий Университети.

Саидов Сарвар Атабулло ўғли – катта илмий ходим, Имом Термизий халқаро илмий-тадқиқот маркази, илмий тадқиқотлар бўлими.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Насирходжаева Дилафруз Сабитхановна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Остонокулов Азамат Абдукаримович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент молия институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Хожаев Азизхон Саидалохонович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Фарғона политехника институти

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакарров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликков Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Саидова Камола Усканбаевна – фалсафа фанлари доктори, “Tashkent International University of Education” халқаро университети;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Ўроқова Ойсулов Жамолиддиновна – фалсафа фанлари доктори, доцент, Андижон давлат тиббиёт институти, Ижтимоий-гуманитар фанлар кафедраси мудири;

Носирходжаева Гулнора Абдукаххаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Турдиев Бехруз Собирович – фалсафа фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Бухоро давлат университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилевич – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳасанов Шавкат Аҳадович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Бахронова Дилрабо Келдиёровна – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Мирсанов Ғайбулло Қулмуродович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Раҳман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАР:

Аҳмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуротовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат ҳавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Эргашев Икром Абдурасулович – юридик фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Утемуратов Махмут Ажимуратович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳакимов Комил Бахтиярович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Юсупов Сардорбек Баходирович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби;

Жўраев Шерзод Юлдашевич – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Бабаджанов Атабек Давронбекович – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Раҳматов Элёр Жумабоевич – юридик фанлар номзоди, Тошкент давлат юридик университети;

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Ҳашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Каюмова Насиба Ашуровна – педагогика фанлари доктори, профессор, Қарши давлат университети;

Тайланова Шохид Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент;

Жуманиёзова Муҳайё Тожиевна – педагогика фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Ибрахимов Санжар Урунбаевич – педагогика фанлари доктори, Иқтисодиёт ва педагогика университети;

Жавлиева Шахноза Баходировна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети;

Бобомуротова Латофат Элмуродовна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Василя Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбахор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психологияси кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Шамшетова Анжим Караматдиновна – психология фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодира Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

Содиқова Шоҳида Мархабобовна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси.

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атакулович – сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич – сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхатига киритилган.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари” электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил:
scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Лутфиллаев Ҳамидилло Муродиллаевич</i> “ЖАВОҲИР АТ-ТАФСИР ЛИ ТУҲФАТ АЛ-АМИР” АСАРИНИНГ МАЗМУНИ ВА ТАРКИБИЙ ҚИСМЛАРИ ҲАҚИДА	12-17
<i>Эгамбергенов Ҳайтбой Ҳамидулло ўғли</i> ТОШ ДАВРИ АҲОЛИ МИГРАЦИЯЛАРИ (ЎРТА ОСИЁНИНГ ЖАНУБИЙ, ЖАНУБИЙ-ҒАРБИЙ ВА ҚУЙИ АМУДАРЁ ҲУДУДЛАРИ МИҚЁСИДА)	18-25
<i>Esonov Ziyodbek Yuldashevich</i> ҚО’ҚОН ХОНЛАРИ СУЛОЛАСИНИНГ ГЕНЕОЛОГИК ТАҲЛИЛИ	26-31
<i>Mamatqulov Bekzod</i> О’ЗБЕКИСТОНДА XX-АСРНИНГ 20-40-ЙИЛЛАРИДА СANOAT TARMOQLARINING RIVOJLANISHI VA KADRLAR TARKIBINI SHAKLLANTIRISH JARAYONLARI	32-38
<i>Asadova Ra’no Baymanovna</i> О’ЗБЕК- HIND MUNOSABATLARINING YANGI BOSQICHGA KO’TARILISHI: HAMKORLIK ISTIQBOLLARI	39-42
<i>Saidova Raxima</i> О’ЗБЕКИСТОН ВА ИТАЛИЯ MUNOSABATLARINING ME’YORIY-HUQUQIY MANBALARI	43-48
<i>Ortiqov Yosin Abdulboqiyevich, Ergasheva Ra’no Muzaffarbek qizi</i> AFROSIYOB ARXEOLGIK YODGORLIGINING O’RGANILISH TARIXI	49-55
<i>Iriskulov Bekzod Jaxongirovich</i> TURKISTON GENERAL-GUBERNATORLIGI BYUDJETINING SARFLANISHIGA DOIR AYRIM MULOHAZALAR	56-60
<i>Mirsoatova Sayyora Turg’unovna</i> QOYATOSH SURATLARIDA IBTIDOIY DAVR IQTISODIY HAYOTINING AKS ETISHI	61-66
<i>Лухмонов Шахзод Сайфиддин ўғли</i> ВЛИЯНИЕ ДЕНЕЖНОЙ ЭМИССИИ В 1918-1920 ГОДАХ НА СОЦИАЛЬНО- ЭКОНОМИЧЕСКУЮ ЖИЗНЬ НАРОДОВ ТАССР	67-71
<i>Axmedov Bekzod</i> SOVET HOKIMIYATI TOMONIDAN O’ZBEKISTONDA QORAKO’LCHILIKNI RIVOJLANTIRISH TADBIRLARI.....	72-75
<i>Mamatov Jasurbek Qodirqul o’g’li</i> NAMANGAN VILOYATI ZIYORATGOHLARINING AHOLINING IJTIMOIIY HAYOTIDAGI O’RNI (UYCHI TUMANI DEVONA BUVA ZIYORATGOHI MISOLIDA)	76-80
<i>Saidaxmatov Sharifbek Toshpo’latovich</i> SURXONDARYO VILOYATI SANOATINI RIVOJLANTIRISH STRATEGIYASINING ASOSIY YO’NALISHLARI	81-88

Ибрагимов Рахмон Зиёдуллаевич

ТОШКЕНТ ВОҲАСИ ПАЛЕОМЕТАЛЛ ДАВРИ ЖАМИЯТИ ТАРАҚҚИЁТИДА ТАБИИЙ
РЕСУРСЛАРНИНГ АҲАМИЯТИ 89-93

Akrorov Botir Bakhodirovich

ДОГОВОРНО-ПРАВОВАЯ БАЗА СОТРУДНИЧЕСТВА РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН И ИРАНА
В ГОДЫ НЕЗАВИСИМОСТИ 94-99

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

Tursunov Bekmuxammad Omonovich

IQTISODIYOTDAGI TARKIBIY O'ZGARISHLAR SHAROITIDA SANOAT KORXONALARI
RAQOBATBARDOSHLIGINI TA'MINLASH MEKANIZMI TAKOMILLASHTIRISH 100-108

Muxitdinova Kamola Alisherovna

«OLMALIQ KON-METALLURGIYA KOMBINATI» AJDA ISHLAB CHIQARILADIGAN
MAHSULOTLARNING SANOAT KORXONALARIDA QO'LLANISHI 109-115

Madraximov Qaxramon Egamberganovich

INNOVATSION FAOLIYATNI RIVOJLANTIRISH ORQALI IQTISODIY BARQARORLIKKA
ERISHISH YO'LLARI: XORAZM VILOYATI MISOLIDA..... 116-125

Кетманов Авазбек Маликович

КИЧИК БИЗНЕС МОЛИЯВИЙ РЕСУРСЛАРИ САМАРАДОРЛИГИ ОМИЛЛАРИ ВА УЛАРНИНГ
ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ 126-134

Xolmirzayev Abdulxamid Xapizovich

KAMBAG'ALLIKKA QARSHI KURASHISHNING OMILLARI..... 135-142

Bahriddinov Jahongirbek Ravshanjon ogli

MARKET MECHANISMS, METHODS OF PRICE FORMATION IN THE SYSTEM OF MARKETING
OF GOODS AND SERVICES 143-152

Ilhamova Zarnigor Po'latjon qizi

MINTAQA TURIZMINI RIVOJLANTIRISHDA RAQAMLI MARKETING TIZIMINI
TASNIFI 153-160

Sharipov Komil

MINTAQAVIY KAMBAG'ALLIKNI KAMAYTIRISHDAGI KICHIK BIZNESNING ROLI 161-170

Rajabov Navruzbek Azimjonovich

MAISHIY XIZMAT KO'RSATISH SOHASINI RIVOJLANISHI VA KAMBAG'ALLIKNI
QISQARTIRISHGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR TAHLILI 171-179

Mirzaeva Shirin Nodirovna

SUPPORT AND DEVELOPMENT OF WOMEN'S ENTREPRENEURSHIP IN
UZBEKISTAN..... 180-187

Pardayev Rasulbek Islomovich

TURIZM XIZMATLARI SIFATINI BAHOLASHNING USULLARI VA ULARNING
TAHLILI 188-196

Bahodirov Shohruh Bahodir o'g'li

SANOAT KORXONALARIDA INNOVATSION FAOLIYATNI BOSHQARISH
XUSUSIYATLARI 197-202

<i>Рахимов Бахромжон Ибрахимович</i> ВНЕДРЕНИЕ ИННОВАЦИОННЫХ МЕТОДОВ ДЛЯ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОГО ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ВОДНЫХ РЕСУРСОВ	203-209
<i>Zakirova Gulnora Mirzalievna, Madaminov Abdulaziz Anvarjon o'g'li</i> O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA EKSPORT VA IMPORT SALOHİYATI (NAMANGAN VILOYATI TAHLILIDA).....	210-216
<i>Hasanov Ilkhom Isakovich</i> IMPROVING THE FINANCING MECHANISM OF THE SCIENTIFIC SUPPLY SYSTEM IN THE AGRICULTURE OF UZBEKISTAN.....	217-221
<i>Ibragimova Nilufar Ziyadullayevna</i> CHAKANA SAVDO KORXONALARIDA XIZMATLAR KO'RSATISHNING XUSUSIYATLARI	222-227
<i>Maxmudov Jasurbek Ergashevich</i> INNOVATION IQTISODIYOT SHAROITIDA KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINI MOLIYAVIY JIHATDAN QO'LLAB-QUVVATLASH TAHLILI	228-233
<i>Ravshanov Nodirjon Begalievich</i> TA'LIM XIZMATLARI BOZORIDA OLIY TA'LIM MUASSASALARI RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHNING AHAMIYATI	234-243
09.00.00 – FALSAFA FANLARI	
<i>Murtozayev Shahobiddin Baxriddinovich</i> SHIHOIDDIN SUHRAVARDIY FALSAFIY QARASHLARIGA IJTIMOYIY-SIYOSIY VAZIYATLARNING TA'SIRI	244-248
<i>Qutlimuratov Sardorbek Rustamovich</i> XORAZM JADIDLARI MA'NAVIY MEROSINING YANGI O'ZBEKISTONDA YOSHLARINI VATANPARVARLIK VA BAG'RIKENGLIK RUHIDA TARBIYALASHDAGI AHAMIYATI.....	249-254
<i>Saburov Jaloliddin</i> XVIII-ASR OXIRI VA XIX-ASR BOSHLARIDA BUXORO AMIRLIGIDA ILM-FAN VA MADANIY HAYOT RIVOJI	255-260
<i>Jabborov Ikromjon Jumaniyozovich</i> NAJMIDDIN KUBRO TA'LIMOTIDA "KOMIL INSON " TARBIYASI VA UNING AXLOQIY VA MA'NAVIY YUKSALISHGA OID G'OYALARNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	261-265
<i>Saidkulov Nuriddin Akramkulovich</i> FORMATION OF PERSPECTIVES REGARDING SOCIETY'S STABILITY	266-271
<i>Adilov Zafar Yunusovich</i> MAHMUD AZ-ZAMAHSHARIY QARASHLARIDA SUV VA SHIFOBAXSH MEVALAR MASALASI	272-277
<i>Yuldashev Farrux Abdurakhmanovich</i> ON THE QUESTION OF THE UNIQUE ROLE OF THE PRINCIPLES OF HUMANITY AND PATRIOTISM IN THE DEVELOPMENT AND STRENGTHENING OF THE FUTURE OF THE YOUNG GENERATION	278-282
<i>Ganiyev Baxodirjon Sodiqjonovich</i> TADBIRKORLIK MADANIYATINING SENSUALISTIK VA AKSIOLOGIK XUSUSIYATLARINING IJTIMOIY-FALSAFIY TAHLILI	283-287

11.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI*Baxronova Dilrabo*

PROTOTURKIYLARNING AMERIKA QIT'ASIGA KO'CHISHI: LEKSIK PARALLELLIZM VA ETIMOLOGIK-SEMANTIK TADQIQ 288-295

Daliyeva Madina

DETERMINANTS OF COGNITIVE MODELING OF POLYSEMY OF LINGUISTIC TERMS IN ENGLISH, UZBEK, AND RUSSIAN LANGUAGES 296-300

Paluanova Khalifa

STRATEGIES FOR ENHANCING PRAGMATIC COMPETENCE IN SECOND LANGUAGE ACQUISITION (SLA) THROUGH EFFECTIVE APPROACHES 301-306

Равшанов Махмуд

СЕМАНТИКА ГЛАГОЛОВ В «ДИВАНИ ЛУГАТ-ИТ ТУРК» МАХМУДА КАШГАРСКОГО 307-311

Bekbergenova Gulaim Aijarıkovna

SEMANTIC CLASSIFICATION OF ENGLISH AND KARAKALPAK ANTHROPOCENTRIC PROVERBS 312-318

Normamatov Farrux Komiljon o'g'li

MURAKKAB USLUBDAGI ASARLAR XUSUSIYATLARI VA UNDA FORMALIZM YONDASHUVI 319-322

Gulamova Dilobar Imamkulovna

ADABIYOT DARSLIKLARDA EVFEMIZMLARNING QO'LLANILISHI VA TAHLILI 323-326

Xolmuxamedov Baxtiyor

TERS LUG'ATLARNING ASOSIY XUSUSIYATI VA ULARNI TUZISH METODIKASI 327-334

Chorieva Iroda Kurbonboevna

KASALLIK NOMLARI VA BELGILARI KELTIRILGAN INGLIZ VA O'ZBEK MAQOLLARINING LINGVOMADANIY XUSUSIYATLARI 335-339

Ganiyeva Orzigul Xayriddinovna

XX ASR AMERIKA REALISTIK QISSACHILIGIDA POETIK KONSTRUKSIYA: SHAKL VA MAZMUN MASALASI 340-345

Расулова Камола

ПОНЯТИЕ ТРАНСФОРМАЦИИ. ВИДЫ АВТОРСКИХ ПРЕОБРАЗОВАНИЙ ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКИХ ЕДИНИЦ 346-353

Омонов Турғунбой

“СУҒУРТА” ТЕРМИНИНИНГ ЛИНГВИСТИК ТАЪРИФИ 354-358

Хакбердиева Сайёра Фармоновна

ЛИНГВИСТИЧЕСКАЯ ОБЪЕКТИВИЗАЦИЯ ФРЕЙМА «МАТЬ» И «ОТЕЦ» В РУССКОМ И УЗБЕКСКОМ ЯЗЫКАХ 359-364

Xolmirzayev Baxtiyor Mirzamahmudovich

IJTIMOIY-SIYOSIY ASAR TARJIMASINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI 365-370

Gubaydullin Artur Faridovich

CHALLENGES OF TRANSLATION IN TERRY PRATCHETT'S "GOOD OMENS" 371-376

Abdullaeva Sevara Makhsudaliyevna

EMOTIVE INTENSIFIERS OF ENGLISH AND RUSSIAN LANGUAGES 377-381

Baymuradova Gulbaxar Chari Qizi

SURXONDARYO VILOYATI FITOTOPONIMLARINING STRUKTURGRAMMATIK

TAHLILI 382-385

Yuldasheva Nigora Baxodirovna

INGLIZ VA O'ZBEK PAREMIYALARINI O'RGANISHNING AKSIOLOGIK JIHATLARI 386-390

Quljanova To'lg'anoy Shodiyor qizi

ABDUVALI QUTBIDDIN SHE'RIYATIDA POETIK OBRAZLAR TAHLILI 391-396

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

Рузметов Хайрулла

ФУҚАРОЛАРНИНГ ЎЗИНИ ЎЗИ БОШҚАРИШ ОРГАНЛАРИ МАНСАБДОР ШАХСЛАРИНИНГ
КОНСТИТУЦИЯВИЙ-ҲУҚУҚИЙ ЖАВОБГАРЛИГИ 397-402

Ачилова Лилия Илхомовна

ТУРИСТИК ХИЗМАТЛАР КЎРСАТИШ БЎЙИЧА ФУҚАРОЛИК-ҲУҚУҚИЙ
МУНОСАБАТЛАРНИ ТАРТИБГА СОЛИШНИНГ УНИФИКАЦИЯСИ ЧЕГАРАЛАРИ
РАҚАМЛАШТИРИШ ШАРОИТИДА 403-410

Abdubannayev Umidjon

AXBOROTGA BO'LGAN INSON HUQUQLARINI TA'MINLASHNING
RIVOJLANISH BOSQICHLARI 411-421

Халиқулов Комолиддин Носирович

ХОРИЖИЙ ДАВЛАТ СУДЛАРИНИНГ ҚАРОРЛАРИНИ ТАН ОЛИШ ВА ИЖРО ЭТИШДА
ДАВЛАТ СУВЕРЕНИТЕТИ МАСАЛАЛАРИ 422-427

Тўраев Жавоҳир Усмон ўғли

ХОДИМЛАР МЕҲНАТ ҲУҚУҚЛАРИГА РИОЯ ҚИЛИНИШИ БЎЙИЧА ДАВЛАТ НАЗОРАТИ ВА
ТЕКШИРУВИ ТУШУНЧАСИГА ОИД НАЗАРИЙ ҚАРАШЛАР 428-433

Элмурзаев Билолиддин Нурмон ўғли

ТЕРГОВ ҲАРАКАТЛАРИНИ АМАЛГА ОШИРИШДА ТЕРГОВЧИНИНГ ПРОЦЕССУАЛ
МУСТАҚИЛЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШ 434-439

Djumaniyazova Dilfuza Kamalovna, Shayakubov Shomansur Shakabilovich

IJTIMOIIY HAVF GURUHIGA KIRUVCHI YOSHLAR O'RTASIDA HUQUQBUZARLIKLARGA
QARSHI KURASHISH BO'YICHA XORIJIY TAJRIBA 440-446

Алиев Асилбек Кадирович

КРИМИНОЛОГИЧЕСКИЕ (СОЦИАЛЬНЫЕ) ПРЕДПОСЫЛКИ И КОРНИ РАСПРОСТРАНЕНИЯ
АЗАРТНЫХ ИГР СРЕДИ НАСЕЛЕНИЯ 447-451

Нодирахон Абдурахманова

РЕГУЛИРОВАНИЕ ФИНТЕХА И КРИПТОВАЛЮТ: ОСНОВНЫЕ ВЫЗОВЫ И ПРАВОВЫЕ
АСПЕКТЫ 452-462

Ғайбуллаев Соҳибжон Ғайбуллаевич

РЕПО БИТИМЛАР – ТАЪМИНЛОВЧИ БИТИМ СИФАТИДА УМУМИЙ ТАВСИФ 463-469

13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI

Xusanova Mohira

OLIY O'QUV YURTLARIDA TALABALARNI BAHOLASH SHAKLINI
TAKOMILLASHTIRISH 470-479

<i>Берикбаев Алишер Аликулович</i> ТАСВИРИЙ САНЪАТ ФАНЛАРИНИ ЎҚИТИШДА ИЛҒОР ТАЪЛИМ ТЕХНОЛОГИЯСИДАН ФОЙДАЛАНИШ САМАРАДОРЛИГИНИ ОШИРИШ	480-483
<i>Yusupova Shoxista Alimjanovna</i> TALABALARNING TASVIRIY SAN'AT MASHG'ULOTLARIDA IJODIY QOBILIYATINI SHAKLLANTIRISH TEXNOLOGIYASI	484-489
<i>Yakubova Nafisa Odilyanovna</i> CHIZMACHILIK DARSLARIDA TALABALARNI IJODIY-KREATIV FIKRLASHGA O'RGATISH	490-494
<i>Musirmanov Shohboz Usmon o'g'li</i> TURIZM SOHASIDA KADRLAR TAYYORLASHDA AMALIYOT VA NAZARIYANING PEDAGOGIK UYG'UNLIGI	495-500
<i>Suvankulov Umid Ilxom o'g'li</i> MALAKA OSHIRISH JARAYONIDA PEDAGOGLARNING DISKURSIV KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH TEXNOLOGIYASI	501-505
<i>Ibragimov A'lamjon Amrilloevich</i> O'QITUVCHILARNI UZLUKSIZ KASBIY RIVOJLANTIRISHGA KOGNITIVFUNKSIONAL YONDASHUV	506-518
<i>Jo'rayeva Feruza Baxtiyor qizi, Mavlonov Shaxzod Shahobiddin o'g'li</i> TA'LIMDA KOMMUNIKATIV INNOVATSION VOSITALAR VA ULARNING IMKONIYATLARI	519-524
<i>Siddiqova Shahnoza Ahmedovna</i> SCIENCE XALQARO BAHOLASH TADQIQOTLARINING O'ZBEKISTONDA BIOLOGIYA O'QITUVCHILARINING TABIIY FANLAR SAVODXONLIGINI SHAKLLANTIRISHGA TA'SIRI	525-529
<i>Xoliqov Nasriddin Abdikarimovich</i> MILLIY IQTISODIYOT RIVOJLANISHINING SHARTI SIFATIDA TA'LIM, FAN VA BIZNESNING O'ZARO ALOQALARI MAZMUNI	530-534
<i>Javliyeva Shahnoza Bahodirovna</i> TA'LIM SIFATIGA YO'NALTIRILGAN O'QUV MATERIALLARINI YARATISH MODEL 535-539	535-539
<i>Jumaboev Nabi Pardaboevich</i> TA'LIM SIFATIGA YO'NALTIRILGAN O'QUV MATERIALLARINI YARATISH MODEL 540-545	540-545
<i>Kayumov Erkin Kazakbayevich</i> THE IMPORTANCE OF FINE ARTS IN SHAPING STUDENTS' PERCEPTION AND CREATIVITY	546-550
<i>Khojamqulov Rasulbek Kurban ugli</i> THE NEED TO DEVELOP COMPETENCY OF FUTURE ENGINEERS USING COMPUTER GRAPHICS	551-555
<i>Latipova Gavhar Shavkat kizi</i> TARIX YO'NALISHI TINGLOVCHILARI UCHUN KREATIV SALOHİYATNI RIVOJLANTIRISH DOLZARB PEDAGOGIK MUAMMO SIFATIDA	556-564
<i>Ernazarov G'olibjon Ne'matovich</i> ATROF- MUXITNING YUKORI XARORATIDA MUSHAK FAOLIYATI	565-568

Received: 31 October 2024
Accepted: 5 November 2024
Published: 15 November 2024

Article / Original Paper

ISSUES OF STATE SOVEREIGNTY IN THE RECOGNITION AND ENFORCEMENT OF DECISIONS OF FOREIGN STATE COURTS

Halikulov Komoliddin Nosirovich,

Lecturer of the Department of International Law and Human Rights of Tashkent State University of law

E-mail: x.komoliddin@gmail.com

Abstract. This article examines issues of state sovereignty in the process of recognition and enforcement of decisions of foreign state courts. The article analyzes the principles of international law and national legislation. The principle of sovereign equality of states as well as the relationship between recognition and enforcement of foreign court decisions is also explored. As a result of the study, modern trends and problems of protecting state sovereignty in the process of recognition and enforcement of foreign court decisions were identified.

Keywords: state sovereignty, foreign court decisions, recognition and enforcement, international law, national legislation.

ХОРИЖИЙ ДАВЛАТ СУДЛАРИНИНГ ҚАРОРЛАРИНИ ТАН ОЛИШ ВА ИЖРО ЭТИШДА ДАВЛАТ СУВЕРЕНИТЕТИ МАСАЛАЛАРИ

Халиқулов Комолиддин Носирович,

Тошкент давлат юридик университети, «Халқаро ҳуқуқ ва инсон ҳуқуқлари» кафедраси ўқитувчиси

Аннотация. Ушбу мақолада хорижий давлат судларининг қарорларини тан олиш ва ижро этиш жараёнида давлат суверенитети масалалари кўриб чиқилади. Мақолада халқаро ҳуқуқ принциплари ва миллий қонунчилик таҳлил қилинади. Шунингдек, давлатларнинг суверен тенглиги принципи ҳамда хорижий суд қарорларини тан олиш ва ижро этиш ўртасидаги муносабатлар ўрганилади. Тадқиқот натижасида хорижий суд қарорларини тан олиш ва ижро этиш жараёнида давлат суверенитетини ҳимоя қилишнинг замонавий тенденциялари ва муаммолари аниқланди.

Калит сўзлар: давлат суверенитети, хорижий давлат суд қарорлари, тан олиш ва ижро этиш, халқаро ҳуқуқ, миллий қонунчилик.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V4I11Y2024N63>

Кириш. Глобаллашув жараёнлари ва халқаро алоқаларнинг кенгайиши шароитида хорижий давлат судларининг қарорларини тан олиш ва ижро этиш масаласи тобора долзарб аҳамият касб этмоқда. Бу жараён давлатларнинг суверен тенглиги принципи билан чамбарчас боғлиқ бўлиб, халқаро ҳуқуқнинг асосий принципларидан бири ҳисобланади [1]. Хорижий давлат суд қарорларини тан олиш ва ижро этиш зарурати билан давлат суверенитетини ҳимоя қилиш ўртасидаги мувозанатни сақлаш муҳим аҳамиятга эга.

Ушбу мақоланинг мақсади хорижий давлат судларининг қарорларини тан олиш ва ижро этиш жараёнида давлат суверенитети масалаларини ўрганиш, шу жумладан, давлатларнинг суверен тенглиги принципига таъсирини таҳлил қилишдан иборат.

Усуллар ва адабиётлар таҳлили. Ушбу тадқиқот халқаро ҳужжатлар ва миллий қонунчилик ҳужжатларини таҳлил қилиш асосида олиб борилди. Мақолани тайёрлашда қуйидаги усуллардан фойдаланилди:

1. Тарихий-ҳуқуқий таҳлил: хорижий давлат суд қарорларини тан олиш ва ижро этиш институтининг ривожланишини ўрганиш.

2. Қиёсий-ҳуқуқий таҳлил: хорижий давлат суд қарорларини тан олиш ва ижро этишда турли норматив ҳужжатларни таққослаш.

3. Тизимли таҳлил: хорижий суд қарорларини тан олиш ва ижро этиш жараёнида давлат суверенитетига таъсир этувчи омилларни аниқлаш.

4. Мантиқий таҳлил: олинган маълумотларни умумлаштириш ва хулосалар чиқариш.

Тадқиқот доирасида халқаро конвенциялар, миллий қонунчилик ҳужжатлари ва илмий адабиётлар ўрганилди. Хусусан, 1958-йилги “Чет эл арбитражлари қарорларини тан олиш ва ижрога қаратиш тўғрисида”ги конвенция (кейинг ўринларда Нью-Йорк конвенцияси), 2005-йилги “Судни танлаш тўғрисида”ги Гаага конвенцияси (кейинг ўринларда Гаага конвенцияси), Ўзбекистон Республикасининг ҳуқуқий ёрдам кўрсатиш тўғрисидаги халқаро шартномалари, Ўзбекистон Республикасининг Иқтисодий процессуал кодекси ва бошқа қонун ҳужжатлари таҳлил қилинди [2, 3, 4].

Илмий адабиётлар орасида Богуславский М.М., Ерпилева Н.Й., Лунц Л.А., каби россиялик олимларнинг асарлари, шунингдек, Г.Борн, Т.Хартлей, А.Бриггс каби хорижий мутахассисларнинг тадқиқотлари ўрганилди [5, 6, 7].

Натижалар. Хорижий давлат суд қарорларини тан олиш ва ижро этишнинг ҳуқуқий асослари халқаро конвенциялар ва миллий қонунчилик билан белгиланади. 1958-йилги Нью-Йорк конвенцияси ва 2005-йилги Гаага конвенцияси бу соҳадаги асосий халқаро ҳужжатлар ҳисобланади [2, 3].

Давлат суверенитети принципи хорижий давлат суд қарорларини тан олиш ва ижро этиш жараёнига сезиларли таъсир кўрсатади. Бу асосан, қуйидаги йўналишларда намоён бўлади:

- а) Хорижий давлат суд қарорларини тан олиш ва ижро этишнинг ихтиёрийлиги;
- б) Жамоат тартиби (order public) тушунчасининг қўлланилиши;
- с) Миллий судларнинг хорижий суд қарорларини текшириш ваколати [8].

Замонавий тенденциялар хорижий суд қарорларини тан олиш ва ижро этиш жараёнини соддалаштириш ва тезлаштиришга йўналтирилган. Бироқ, бу жараёнда давлат суверенитетини ҳимоя қилиш масаласи ҳамон долзарб бўлиб қолмоқда [9].

Таҳлил ва муҳокама. Хорижий давлат суд қарорларини тан олиш ва ижро этиш жараёнида давлат суверенитети масаласи мураккаб ва кўп қиррали муаммо ҳисобланади. Бир томондан, халқаро савдо ва иқтисодий алоқаларнинг ривожланиши хорижий суд қарорларини тезкор ва самарали ижро этишни талаб қилади. Бошқа томондан эса, ҳар бир давлат ўз суверенитетини ҳимоя қилишга интилади.

Давлатларнинг суверен тенглиги принципи халқаро ҳуқуқнинг асосий принципларидан бири ҳисобланади. Бу принцип БМТ Низомининг

2-моддасида мустақамланган бўлиб, барча давлатларнинг тенг ҳуқуқлилиги ва бир-бирининг ички ишларига аралашмаслигини назарда тутди [10]. Шу нуқтаи назардан, хорижий давлат суд қарорларини тан олиш ва ижро этиш жараёни давлатнинг суверен ҳуқуқларига дахл қилиши мумкин.

Хорижий давлат суд қарорларини тан олиш ва ижро этишнинг ихтиёрийлиги давлат суверенитетини ҳимоя қилишнинг муҳим воситаси ҳисобланади. Ҳар бир давлат ўз миллий қонунчилигида хорижий суд қарорларини тан олиш ва ижро этиш шартлари ва тартибини белгилаш ҳуқуқига эга. Бу эса давлатга ўз манфаатларини ҳимоя қилиш имконини беради.

Жамоат тартиби (order public) тушунчаси давлат суверенитетини ҳимоя қилишнинг яна бир муҳим воситаси ҳисобланади. Бу тушунча давлатга, бошқа бир давлат суди томонидан чиқарилган қарорини тан олиш ёки ижро этишдан бош тортиш имконини беради, агар бу қарор миллий ҳуқуқ тизимининг асосий принциплари ва қадриятларига зид бўлса [6].

Шу билан бирга, замонавий тенденциялар хорижий давлат суд қарорларини тан олиш ва ижро этиш жараёнини соддалаштириш ва тезлаштиришга йўналтирилган. Бу эса давлат суверенитетини ҳимоя қилиш масаласига янгича ёндашувни талаб қилади. Хусусан, 2005-йилги Гаага конвенцияси, суд қарорларини тан олиш ва ижро этиш жараёнини соддалаштириш ва стандартлаштириш мақсадида қабул қилинган [3].

Давлат суверенитетини ҳимоя қилиш ва хорижий давлат суд қарорларини самарали ижро этиш ўртасидаги мувозанатни сақлаш учун қуйидаги ёндашувлар таклиф этилади:

1. Халқаро ҳамкорликни кучайтириш ва ягона стандартларни ишлаб чиқиш;
2. Миллий қонунчиликни халқаро конвенциялар талабларига мослаштириш;
3. Турли давлатларнинг судьялари учун ўқув дастурларини ташкил этиш орқали суд амалиётини уйғунлаштириш ва тажриба алмашиш;
4. Замонавий ахборот технологияларидан фойдаланиш орқали хорижий давлат суд қарорларини тан олиш ва ижро этиш жараёнини тезлаштириш.

Хорижий давлат суд қарорларини тан олиш ва ижро этиш жараёнида давлат суверенитети масаласи кўп жиҳатдан мураккаб ва зиддиятли характерга эга. Бу жараённи чуқурроқ таҳлил қилиш учун қуйидаги қўшимча жиҳатларга эътибор қаратиш лозим:

1. Халқаро ҳуқуқ ва миллий қонунчилик ўртасидаги муносабат. Хорижий давлат суд қарорларини тан олиш ва ижро этиш масаласи халқаро ҳуқуқ ва миллий қонунчилик ўртасидаги муносабатларнинг мураккаб тизимини акс эттиради. Бир томондан, давлатлар халқаро конвенцияларга қўшилиш орқали маълум мажбуриятларни ўз зиммаларига оладилар. Бошқа томондан эса, ҳар бир давлат ўз миллий қонунчилигини мустақил равишда шакллантириш ҳуқуқига эга [5].

Бу вазиятда давлатлар кўпинча “дуалистик” ёндашувни қўллайдилар, яъни халқаро ҳуқуқ нормаларини миллий қонунчиликка имплементация қилиш орқали уларни ўз ҳуқуқий тизимларига мослаштирадилар. Бироқ, бу жараён ҳар доим ҳам силлиқ кечмайди ва баъзан зиддиятларга олиб келиши мумкин. Масалан, баъзи давлатлар хорижий суд қарорларини тан олиш ва ижро этиш учун ўзаролик (reciprocity) принципини талаб қиладилар. Бу принципга кўра, давлат фақат ўз суд қарорларини тан

оладиган ва ижро этадиган давлатларнинг суд қарорларинигина тан олади ва ижро этиши тушунилади. Бу ёндашув давлат суверенитетини ҳимоя қилиш нуқтаи назаридан самарали бўлиши мумкин, бироқ давлатлараро турли муносабатларда масалан, савдо, инвестицион ва ҳуқуқий ёрдам кўрсатиш каби соҳаларда маълум бир тўсиқларни яратиши мумкин [7].

2. Жамоат тартиби (*ordre public*) тушунчасининг ноаниқ табиати. Жамоат тартиби тушунчаси давлат суверенитетини ҳимоя қилишнинг муҳим воситаси бўлса-да, унинг ноаниқ табиати амалиётда муаммоларга олиб келиши мумкин. Ҳар бир давлат ўз жамоат тартибини ўзи белгилайди ва бу тушунча вақт ўтиши билан ўзгариб бориши мумкин. Баъзи ҳолларда давлатлар жамоат тартиби тушунчасини жуда кенг талқин қилиши натижасида, хорижий давлат суд қарорларини тан олиш ва ижро этишдан асоссиз равишда бош тортишлари мумкин. Бу эса халқаро савдо, инвестицион ва ҳуқуқий ёрдам кўрсатиш муҳитига салбий таъсир кўрсатади ва давлатлар ўртасидаги ишончни пасайтиради [6].

Шу сабабли, халқаро ҳамжамият жамоат тартиби тушунчасини аниқроқ белгилаш ва унинг қўлланилиши доирасини чегаралаш бўйича саъй-ҳаракатлар амалга ошириб келмоқда. Масалан, 2005-йилги Гаага конвенцияси жамоат тартиби тушунчасини фақат “очиқ-ойдин” (*manifestly*) зиддият ҳолатлардагина қўллашни тавсия этади [3].

3. Юрисдикция масалалари. Хорижий давлат суд қарорларини тан олиш ва ижро этиш жараёнида юрисдикция масалалари алоҳида аҳамиятга эга. Давлатлар ўз суверен ҳуқуқларини ҳимоя қилиш мақсадида баъзан хорижий давлат судларнинг юрисдикциясини тан олишдан бош тортишлари мумкин. Бу муаммони ҳал қилиш учун халқаро конвенциялар ва икки томонлама шартномаларда юрисдикция масалалари аниқ белгилаб қўйилиши лозим. Шунингдек, судлар ўртасида ҳамкорликни кучайтириш ва тажриба алмашиш орқали юрисдикция масалаларида ягона ёндашувни шакллантириш мумкин [8].

4. Иммунитет масалалари. Давлат иммуниyeti принципи хорижий суд қарорларини тан олиш ва ижро этиш жараёнига сезиларли таъсир кўрсатади. Анъанавий ёндашувга кўра, давлат бошқа давлат судларининг юрисдикциясидан иммунитетга эга. Бироқ, замонавий халқаро ҳуқуқда “чекланган иммунитет” концепцияси тобора кенг тарқалмоқда. Бу концепцияга кўра, давлат ўзининг тижорат фаолияти доирасида иммунитетдан воз кечиши мумкин. Бу эса хорижий давлат суд қарорларини тан олиш ва ижро этиш имкониятларини кенгайтиради. Бироқ, бу масалада ҳамон баҳсли жиҳатлар мавжуд бўлиб, ҳар бир ҳолат алоҳида кўриб чиқирилишини талаб қилади [9].

5. Арбитраж қарорларини тан олиш ва ижро этиш. Хорижий арбитраж қарорларини тан олиш ва ижро этиш масаласи алоҳида эътиборга лойиқ. 1958-йилги Нью-Йорк конвенцияси бу соҳада муҳим аҳамиятга эга бўлиб, кўплаб давлатлар томонидан ратификация қилинган [2]. Арбитраж қарорларини тан олиш ва ижро этиш жараёни, одатда, суд қарорларига нисбатан соддароқ кечади. Бу эса халқаро савдо ва инвестиция низоларини ҳал қилишда арбитражнинг ролини оширмоқда. Бироқ, бу ҳолат ҳам давлат суверенитетига маълум даражада таъсир кўрсатиши мумкин, чунки арбитраж қарорлари миллий судлар назоратидан четда қолиши мумкин [10].

6. Замонавий технологияларнинг таъсири. Бугунги кунда, ахборот технологияларининг ривожланиши хорижий давлат суд қарорларини тан олиш ва ижро этиш жараёнига сезиларли таъсир кўрсатиши мумкин. Чунки, электрон ҳужжат айланиши, онлайн суд мажлислари, блоскчаин технологиялари каби янгиликлар бу жараённи соддалаштириш ва тезлаштириш имконини бермоқда. Бироқ, бу технологияларнинг қўлланилиши янги ҳуқуқий ва техник муаммоларни келтириб чиқармоқда. Масалан, маълумотларни ҳимоя қилиш, киберхавфсизлик, электрон имзоларнинг ҳуқуқий кучи каби масалалар ҳал қилиниши лозим. Бу эса давлатлардан ўз қонунчилигини янги технологик реалликка мослаштириш ва халқаро ҳамкорликни кучайтиришни талаб қилади.

Хулоса. Хорижий давлат судларининг қарорларини тан олиш ва ижро этиш жараёнида давлат суверенитети масалалари муҳим аҳамият касб этади. Бу жараён давлатларнинг суверен тенглиги принципи билан чамбарчас боғлиқ бўлиб, халқаро ҳуқуқ ва миллий қонунчилик ўртасидаги муносабатларни тартибга солишни талаб қилади.

Тадқиқот натижасида қуйидаги асосий хулосалар чиқарилди:

1. Хорижий суд қарорларини тан олиш ва ижро этишнинг ҳуқуқий асослари халқаро конвенциялар ва миллий қонунчилик билан белгиланади.

2. Давлат суверенитети принципи хорижий давлат суд қарорларини тан олиш ва ижро этиш жараёнига сезиларли таъсир кўрсатади, бу эса жараённинг ихтиёрийлиги, жамоат тартиби тушунчасининг қўлланилиши ва миллий судларнинг ваколатлари орқали намоён бўлади.

3. Замонавий тенденциялар хорижий давлат суд қарорларини тан олиш ва ижро этиш жараёнини соддалаштириш ва тезлаштиришга йўналтирилган, бироқ бу жараёнда давлат суверенитетини ҳимоя қилиш масаласи ҳамон долзарб бўлиб қолмоқда.

4. Давлат суверенитетини ҳимоя қилиш ва хорижий давлат суд қарорларини самарали ижро этиш ўртасидаги мувозанатни сақлаш учун халқаро ҳамкорликни кучайтириш, миллий қонунчиликни халқаро стандартларга мослаш ва замонавий ахборот технологияларидан фойдаланиш тавсия этилади.

Хулоса қилиб айтганда, хорижий давлат судларининг қарорларини тан олиш ва ижро этиш жараёнида давлат суверенитети масалаларини ҳал этиш учун халқаро ҳамжамият ва алоҳида давлатларнинг биргаликдаги саъй-ҳаракатлари талаб этилади. Бу эса давлатлар ўртасида халқаро савдо ва иқтисодий ҳамда ҳуқуқий ёрдам кўрсатиш бўйича алоқаларнинг ривожланишига, шунингдек, давлатларнинг суверен ҳуқуқларини ҳимоя қилишга хизмат қилади.

Адабиётлар/Литература/References:

1. United Nations Charter 1945 (full text) <https://www.un.org/en/about-us/un-charter/full-text>
2. United Nations Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards (New York, 10 June 1958) <https://www.newyorkconvention.org/english>
3. Convention of 30 June 2005 on Choice of Court Agreements. Entry into force: 1-X-2015. <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/full-text/?cid=98>
4. Ўзбекистон Республикасининг Иқтисодий процессуал кодекси, 01.04.2018, <https://lex.uz/ru/docs/-3523891>

5. Богуславский М.М. Международное частное право. Москва: Юрист 2007.
6. Ерпылева, Н.Ю. Международное частное право. М.: Издательство Юрайт, 2015.
7. Gary B. Born, Peter B. Rutledge (2014). International Civil Litigation in United States Courts. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International.
8. Convention of 30 June 2005 on Choice of Court Agreements. Explanatory Report by Trevor Hartley & Masato Dogauchi. The Hague: HCCH Publications. <https://www.hcch.net/en/publications-and-studies/details4/?pid=3959>
9. Briggs A. Agreements on jurisdiction and choice of law //(No Title). – 2008.
Лунц Л.А. Курс международного частного права. 2-е изд. М.: Спарк, 2002.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

**ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ
ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ**

№ 11 (4) – 2024

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

**Ижтимоий-гуманитар фанларнинг
долзарб муаммолари**” электрон
журнали 2020 йил 6 август куни 1368-
сонли гувоҳнома билан давлат
рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой
тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-
уй. Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).